

ชื่อรายงานการวิจัย :	การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางจริยธรรมของประเพณีสงกรานต์
ผู้วิจัย:	พระครูสิริรัตนาวุธ (ผศ.ดร.) และคณะ
หน่วยงาน:	สาขาวิชาศาสนาและปรัชญา วิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช
ปีงบประมาณ:	2553
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์คุณค่าทางจริยธรรมของประเพณีสงกรานต์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติการ พัฒนาการ กิจกรรม กระบวนการและคติความเชื่อ และศึกษาคุณค่าทางจริยธรรมของประเพณีสงกรานต์ ทำการศึกษาครอบคลุมทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ และภาคใต้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเป็นรายภูมิภาค

ผลการวิจัย พบว่า

ภาคกลาง สงกรานต์มีประวัติและพัฒนามาจากประเพณีการเล่นในฤดูแล้ง เป็นช่วงที่สิ้นฤดูการเก็บเกี่ยวผลจากกิจกรรมและเป็นการเตรียมที่จะทำในปีต่อไป มีกำเนิดจากประเทศอินเดีย กิจกรรมพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงคือการแข่งขันขบวนแห่ สะบ้า ชักเย่อ แสดงผีตาโขน มีกระบวนการประจำวันคือทำบุญตักบาตร สรงน้ำพระสงฆ์ รดน้ำคำหัวผู้ใหญ่ ทำบุญอุทิศส่วนกุศล ประพาดนางสงกรานต์ มีคติความเชื่อว่าเป็นการเปิดโลกมนุษย์และโลกนรกทั้งหมด มีคุณค่าทางจริยธรรมจากปัญหา 3 ราศี เป็นประเพณีที่ให้กำเนิดแก่วัฒนธรรมแห่งชาติ วันครอบครัว

ภาคอีสาน สงกรานต์มีประวัติและพัฒนามาจากประเพณีฮิลิบสองคลองสิบสี่ หรือประเพณีสิบสองเดือนของไทย มีกิจกรรมที่มีชื่อเสียงคือ เล่นโก่งกบ สะบ้า ผีตาโขน ขาโทกเทศ มอญซ่อนผ้า ชักเย่อ ก่อเจดีย์ทราย มีกระบวนการปฏิบัติกัน คือในตอนเช้าเข้าวัดทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำพระสงฆ์และพระพุทธรูป ตอนเย็นก็เวียนเทียนแห่ต้นดอกไม้รอบ ๆ องค์พระประธานในวัดใกล้บ้าน มีคติความเชื่อว่าเป็นการเปิดประตูนรก ปล่อยสัตว์นรกทำให้สัตว์นรกได้รับอาหารที่ญาติทำบุญอุทิศให้ เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุพการีของลูกหลาน มีคุณค่าทางจริยธรรมในการสร้างจิตสำนึกต่อการรดน้ำคำหัว ก่อเจดีย์ทราย ไม้ค้ำดันโพธิ์ และผีตาโขน รวมถึงถือเป็นวันประมงแห่งชาติ วันครอบครัว วันอภัยโทษซึ่งกันและกัน

ภาคเหนือ สงกรานต์มีประวัติและพัฒนามาจากประเพณีฮิลิบสองคลองสิบสี่ และมีตำนานสืบทอดมาจากประเทศอินเดีย ลาว พม่า มอญ มีกิจกรรมการเล่นหลากหลาย โดยแห่ดอกไม้ทรงประสาทหรือทรงพระปรารักษ์ การแสดงผีตาโชน ทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ประเพณีนางสงกรานต์ มีความเชื่อว่าเปิดโลกของเทวดาโลกมนุษย์ และโลกนรก มีแหล่งจริยธรรมจากปัญหา 3 ราศี ผีตาโชน รดน้ำดำหัว ขอศีลขอพรจากผู้ใหญ่ของลูก ๆ หลาน ๆ

ภาคใต้ สงกรานต์มีความเป็นมาและมีกำเนิดมาจากการบรรจบกันของราศีเมษกับราศีมีน ซึ่งเป็นหนึ่งในราศีสิบสองราศี มีกิจกรรมแสดงเด่นรำมโนราห์ สรงน้ำพระพุทธรูป สรงน้ำพระสงฆ์ แห่ประสาธดอกไม้ แห่ประสารทผึ้ง ก่อเจดีย์ทราย รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ทำบุญตักบาตร ปล่อยนกปล่อยปลา มีความเชื่อว่า เป็นประเพณีทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว มีคุณค่าทางจริยธรรมสูงที่สร้างจิตสำนึกในวัฒนธรรมอันเป็นภูมิปัญญาของไทย